

CRKVA U SLUŽBI OTPORNOSTI POJEDINACA I ZAJEDNICA: PRILIKE, VIZIJE, OTPORI

Jakov RAĐA

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 5, 10 000 Zagreb
jrada@kbf.hr

U teološkom smislu 2023. godina bila je posvećena promišljanju o krizi. Iza nas je velika kriza izazvana pandemijom koronavirusne bolesti (COVID-19), kao i posljedične gospodarske i financijske nestabilnosti. Ne smijemo zaboraviti demografsku i okolišnu krizu, koje nas prate već dugi niz godina, kao ni migrantsku krizu koja ne jenjava. Dodamo li navedenim krizama i one koje su izazvane potresima na zagrebačkom i petrinjskom području, doći ćemo do zaključka kako se govor o različitim krizama ne može izbjeći jer se neprestano nameće sa svih strana. Kako u tom kontekstu ne spomenuti i rat u Ukrajini, koji svakodnevno odnosi tisuće života i mijenja ustaljenu geopolitičku sliku svijeta s dugotrajnim posljedicama? Da se riječ »kriza« ne smije izbjegavati ni na teološkom području, postalo je jasno u prosincu 2020. godine, kada je tu riječ u svojem obraćanju Rimskoj kuriji prilikom božićnog čestitanja papa Franjo izgovorio čak 46 puta.

Kriza nije neuobičajen fenomen, nego redovita pratiteljica života. Svako doba i svaki čovjek poznaju brojne krize, ali upravo stoga o njima rijetko razmišljamo i najčešće kroz njih prolazimo ili puštajući da nam se događaju ili ih trpeći u nemogućnosti da išta promijenimo. Za krizu se teško pripremiti jer su prave krize nepredvidive i uvijek drukčije od očekivanog, one su poput oluja za koje se nikad ne zna u kakvom će obliku točno doći i što će iza sebe ostaviti. Krize, međutim, ne treba promatrati samo kao negativan fenomen jer, premda nikoga ne ostavljaju neokrnutim i mogu nanijeti veliku štetu, često razotkrivaju lažne sigurnosti i pokazuju gdje se nalaze prava uporišta. Nažalost, u svakoj krizi uvijek najviše stradaju najslabiji, no najčešće su upravo oni

i najbolji učitelji koji pokazuju kako prebroditi pojedinu krizu jer su ih razni oblici siromaštva kojima su bili izloženi učinili slobodnima.

Povijest spasenja čuva uspomene na brojne krize kroz koje je prošao izraelski narod, a među njima svakako valja istaknuti onu koju je predstavljalo babilonsko sužanjstvo koje je izabrani narod dovelo u ozbiljnu opasnost od gubitka vlastita identiteta, ali je baš zato iznjedrilo i neke nove sinteze koje su sačuvane u zapisanoj Božjoj riječi. Upravo je kriza kroz koju je Izrael prošao u izgnanstvu iznjedrila neke od najljepših i najvažnijih biblijskih stranica na kojima se nalazi jedna nova hermeneutika utemeljiteljskih događaja njihove povijesti, koji su prestali biti čitani na trijumfalistički način te postali izraz očitovanja Božje vjernosti, koja nikada ne izostaje. Na sličan način povijest dogmi čuva uspomenu na velike doktrinarne krize prvih stoljeća kršćanstva, koje su redovito postajale prilika za razvoj vjere na prvim velikim koncilima. Kriza se, dakle, ne treba bojati jer su one, uz uvjet da se prema njima zauzme ispravan stav, gotovo uvijek prilika za stvaranje nekih novih sinteza u vjeri i misli općenito.

Možemo se pitati koji je ispravan stav u vremenima krize? Znanosti koje se bave čovjekom i društvom pokušavaju odgovoriti na to pitanje razvijajući pojam »otpornosti«, koji u sebi sažima vrline pojedinaca i zajednica u vremenima krize. Otpornost se može opisati kao sposobnost oporavka od bolnog iskustva s promijenjenom perspektivom. Promjena perspektive ključna je u opisu tog pojma jer otpornost ne znači i nije ponajprije podnošenje nečega, nego je to kreativna sposobnost razvoja vještina, znanja, sustava potpore, strategija i prije svega mudrosti u sučeljavanju s poteškoćama. Otpornost se gradi imajući pred očima dobre ciljeve, koji su ispunjeni empatijom i nadom. Riječ je o stavu koji u krizi ne vidi samo problem nego i priliku, koji se ne povlači u nostalgiju za prošlim boljim vremenima, nego krizu dočekuje s vrlinom razlučivanja i hrabrosti za stvaranje novih vizija koje će biti slobodne od principa »uvijek se radilo tako«.

Premda se otpornost kao pojam još nije udomaćio u teološkom govoru, njegov sadržaj za vjernike nije nov. On je povezan s iskustvom vjere da je Bog uvijek s čovjekom, osobito u vremenima nevolje i kušnje, što je sv. Pavao veličanstveno sažeo riječima: »U svemu pritisnuti, ali ne pritiješnjeni; dvoumeći, ali ne zdvajajući; progonjeni, ali ne napušteni; obarani, ali ne oboreni...« (2 Kor 4,8-9). Papa Franjo govorio je o otpornosti 2021. godine u svojoj homiliji na Svjetski dan posvećenog života kada se dotaknuo teme strpljivosti. U toj prigodi Papa je istaknuo kako je ljudska strpljivost odraz strpljivosti Boga, koji njeome odgovara na slabost čovjeka i potiče ga na obraćenje. Za Papu »strpljivost

nije znak slabosti«, ona je »snaga duha koja nas čini sposobnima 'nositi teret'« i »pomaže nam ustrajati u dobru kada se sve čini uzaludnim«. Božja ljubav »učini nas otpornosti«, tj. »hrabrosti da iznova započinjemo«.

Koja je uloga Crkve i njezine teologije u izgradnji otpornosti pojedinaca i zajednica? Može li Crkva u krizi prepoznati priliku kako bi ponudila svoju viziju slobode, kojoj je evanđelje uporište i orijentir? Na ta je pitanja pokušao odgovoriti 63. Teološko-pastoralni tjedan na kojem je petnaest predavača dalo svoj znanstveni i stručni doprinos kako bi pastoralno djelovanje Crkve u sadašnjem trenutku izloženosti različitim krizama prepoznalo svojevrstni *kairos*. Iz predavanja, ali i plodonosnih rasprava koje su uslijedile, proizašlo je kako je višestruka pogođenost krizama poziv na novu inkulturaciju evanđelja jer je upravo ono ponuda smisla koja nikada ne zastarijeva i koja ima potencijal ojačati otpornost pojedinaca i zajednica onda kada je spoj između vjere i kulture protočan. Dopustimo li izazovima sadašnjeg trenutka da nas stave u pitanje i dočekamo li ih s vrlinama razlučivanja, parezije i strpljivosti, otkrit ćemo da se Bog pokazuje i u sadašnjem vremenu i da je prisutan u svim povijesnim procesima. Sigurno je da će i ovo izdanje *Bogoslovske smotre*, koje u obliku znanstvenih članaka sadrži predavanja s 63. Teološko-pastoralnog tjedna, pridonijeti tomu da iz krize izađemo bolji, s više empatije, nade i osjećaja za društvenu pravdu.